

KNACKA PÅ I ETT KULTURARV

Inspiration till temaarbete i förskolan

Framtagen av Litteraturhuset i Sandviken och Läns museet Gävleborg
i samarbete med Anna Nirs Westlund

Innehåll

Inledning	3
Livet på gården	4
Temaarbete i förskolan	4
Knacka på i ett kulturarv	4
Metodbeskrivning	5
Läs och lek! <i>Anna-Clara Tidholm</i>	7
Tips på böcker	8
Inspiration till temaarbete	10
En förskolelärares reflektioner <i>Anna Nirs Westlund</i>	11
Länkar och lästips	12

Inledning

I förskolans läroplan ges en tydlig uppmaning till förskolan om att man ska överföra ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Medvetenheten om det egna kulturarvet ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras värderingar och livsvillkor. (Skolverket LpFö 98 rev 2010) Även de yngsta barnen innefattas av läroplanen och det är upp till den pedagogiska personalen att ge möjlighet till ett meningsskapande som är angeläget och lustfyllt för varje individ.

I september 2014 presenterade Litteraturhuset rapporten *Små barns perspektiv på ett kulturarv*, författad av Anna Nirs Westlund. Rapporten beskriver förskolan Västergårdens upptäcktsresa i deras lokala kulturarv – Hälsingegårdarna.

Västergårdens arbete gav möjligheter för barnen att skapa en förståelse för dåtiden genom att hitta referenser i sin egen nutid. Barnen gavs också möjlighet att praktisera gemensamma läsoplevelser genom att knacka på – både hemma hos sig själva, hos varandra och i ett kulturarv.

Detta inspirationsmaterial tar avstamp i Västergårdens arbete och vill inspirera andra att påbörja ett temaarbete med utgångspunkt i ett lokalt kulturarv på ett för barnen meningsfullt sätt. Materialet är utvecklat med utgångspunkt från världsarvet Hälsingegårdarna, men går utmärkt att använda även i arbetet med andra lokala kulturarv.

Texten *Livet på gårdarna* ger en historisk introduktion till temaarbetet. *Metodbeskrivningen* är indelad i olika steg, med konkreta tips från förskolan Västergården. Anna-Clara Tidholm, vars bok *Knacka på* gav inspiration till barnens undersökande av ett lokalt kulturarv, bidrar med en texten *Läs och lek!*, om barnbokens lekfulla potential. Avslutningsvis reflekterar Anna Nirs Westlund utifrån sina erfarenheter av arbetet med små barn och ett kulturarv i texten *En förskolelärares reflektioner*.

Livet på gården

För ungefär 150 år sedan levde de flesta på landsbygden av jordbruk. Gårdarna bestod av en mängd olika byggnader som alla hade sin speciella funktion. Mangårdsbyggnaden var bostadshuset. Stall, ladugård, svinhus och utrymmen för höns, får och getter låg runt om gårdsplanen, liksom en mängd andra förvaringsutrymmen, vedbodar och dass. I bagarstugan eller bryggstugan bakade man eller bryggde öl. På större gårdar kunde det finnas speciella drängstugor eller pigkammare för tjänstefolket. Logen användes som förråd för säd och hö till djuren. På en del gårdar fanns det till och med en speciell byggnad för bröllop och andra fester.

Dasset låg ofta i en liten separat byggnad eller också var det hopbyggt med ladugård eller stall. Många gånger fanns det flera hål i olika storlekar, även anpassade för barn. Man kunde alltså vara fler som använde dasset samtidigt, en slags gemensamhetsinrättning.

De flesta mangårdsbyggnaderna var s.k. parstugor som bestod av två rum (dvs ett "par stugor"). En vardagsstuga, som egentligen var det rum som användes till allt, och en "herrstuga", som var en festlokal. Dessutom kunde det finnas en eller två mindre kammare. De större gårdarna hade ofta en övervåning som om det inte fanns en separat bröllopsstuga inreddes och användes för bröllop. På övervåningen kunde det också finnas utrymmen för förvaring av kläder och andra saker. På 1850-talet började man också att bygga riktigt stora mangårdsbyggnader med s.k. sexdelad plan.

Inomhuslivet levdes till stor del i vardagsstugan som många gånger var det enda rummet som värmdes upp vintertid. Här fanns den stora öppna eldstaden som användes som värmekälla, för matlagning och som lyste upp rummet. Vedspisen av gjutjärn blir vanlig först i sluet

av 1800-talet. I vardagsstugan fanns också de flesta sängplatserna. Vid den här tiden hade man oftast inte en egen säng utan man sov tillsammans med någon annan. Vuxna sov minst två i varje säng och barnen kunde vara ännu fler. Man sov tillsammans både på grund av utrymmesbrist och för att det blev varmare. Sängarna bäddades med halm med ett linnelakan ovanpå och med en fårskinnsfäll eller någon annan vävnad som täcke. Sommartid brukade många, speciellt ungdomar och tjänstefolk, flytta ut i enkla oeldade utrymmen. Det gav lite större möjlighet till privatliv.

Bönderna var till stor del självförsörjande när det gällde mat. Varor som kaffe, salt och socker måste köpas, annars producerades det mesta på gården. Kött kom från djuren. Mjölk, som användes till smör och ost, fick man från kor, getter och får. På åkrarna odlades säd. Säden maldes till mjöl, som användes till bröd, gröt och välling. Färsk mat serverades sällan. I vårt klimat måste man lägga upp förråd så att maten räcker hela vinterhalvåret. För att bevara maten saltades, röktes eller torkades den. Av lin som odlades på gården och ull från fåren, bearbetade, spann och vävde man själv de tyger som behövdes för kläder och sänglinne.

Västergården – så gjorde vi!

I Västergårdens arbete med vårt lokala kulturarv, Hälsingegårdarna, valde vi att fokusera på de tre komponenter som bidrog till att dessa fascinerande gårdar kunde uppföras:

Skogen fick barnen möta i form av träplankor. På gårdarna användes torrdass som var tillverkade av trä, och där kom vår anknytning till skogen.

Linnet var den växt man förädlade och tillverkade linnetyg av. Hos oss blev mötet med dessa linnetyger och dåtida sängar och sovvanor ett möte med linnet.

Jordbruk är ett stort område, vi valde att hålla oss till brödet och den dåtida bakugnen.

Genom denna ingång till Hälsingegårdarna fick barnen en första grund till en förståelse för vår historiska bondekultur.

Temaarbete i förskolan

Temaarbete är ett mycket komplett sätt att arbeta i förskolan. Här kan man inkludera alla förskolans uppdrag på ett lustfyllt sätt som kan vara inspirerande för alla berörda – barn, pedagoger och föräldrar. När man startar upp ett temaarbete påbörjar man en resa tillsammans. Inledningsvis är det viktigt att "kolla igenom bagaget". Att få syn på var man är och vilken riktning man ska ta. När Västergården inledde sitt arbete kring det lokala kulturarvet valde de att göra ett första, förutsättningslöst, besök på hälsingegården Mårtes. Pedagogerna ville få syn på vad som attraherade barnen och hitta ingångar till temat. Utifrån den inventering som gjordes efter besöket formades övrigt innehåll i verksamheten. Även metoden stod klar, eftersom barnen själva började knacka på dörrarna.

De moment som beskrivs i inspirationsmaterialet är utformade utifrån Västergårdens temaarbete. Ni som ska påbörja en egen resa tillsammans med en barngrupp hittar kanske också andra ingångar som är meningsfulla för er och barnen.

Knacka på i ett kulturarv

Metoden *Knacka på i ett kulturarv* är utvecklad utifrån temat på Västergårdens förskola. Barnen på Västergården (som var i åldrarna 1-3 år) visade själva på metoden: man ville knacka på. En viktig utgångspunkt var att ett temaarbete med yngre barn bör ta avstamp i deras vardag.

All inläring bygger på tidigare erfarenheter. Att äta, sova och gå på toaletten är något som alla har erfarenhet av. Då även begränsningen är viktig när det gäller små barn blev det lämpligt att utforma en metod där barnen får knacka på tre dörrar i kulturarvet; dassdörren, dörren till sovrummet och dörren till köket.

För att det skulle bli spännande och lärorikt var det nödvändigt att först befästa en relation till sin egen toalett, sitt sovrum och sitt kök.

Metodbeskrivning

Nedan beskrivs i olika steg hur er förskola kan arbeta med metoden **Knacka på i ett kulturarv**.

Väljer ni att arbeta med alla dörrar kan det vara bra att avsätta ett läsår för temaarbetet.

Väljer ni enbart en dörr kan arbetet bedrivas under kortare tid, förslagsvis ett par månader.

Steg 1 – Val av gård

Fundera ut vilken gård (eller enskilt hus) ni vill arbeta med.

Har ni en hälsingegård, hembygsgård eller annat äldre hus på gångavstånd från förskolan?

Inled gärna ert temaarbete med ett förutsättningslöst besök på gården tillsammans med barngruppen. Gå inte in i husen, men fotografera gärna och observera vad barnen visar intresse för. Besök sedan gården så ofta som det är möjligt under temaperioden.

Har ni bussavstånd till en lämplig gård?

Inled, om möjligt, temaarbetet med ett besök på gården enligt ovan. Om det inte är möjligt, gör ett besök på gården efter ni genomfört steg 4.

Finns ingen lämplig gård på gång- eller bussavstånd?

Ni kan välja att hoppa över den historiska kopplingen, och enbart fokusera på det i handledningen som handlar om nuet.

Steg 2 – Information och Dokumentation

Innan ni drar igång bör ni planera hur ni ska dokumentera arbetet och hur ni ska informera om det. Ta vara på den dokumentationsvana som finns och de informationskanaler som används, t.ex. föräldramöten och veckobrev.

Västergården – så gjorde vi!

Höstens föräldramöte hade upplägget av ett mingel där varje rum på avdelningen representerade en del av verksamheten, som presenterades av en representant från personalgruppen. På så vis kunde många goda samtal föras kring det som var aktuellt och föräldrarna fick en bra inblick i vårt arbete. Denna verksamhetsinformation kom föräldrarna även till del månadsvis i det föräldrabrev vi skickade hem. En fotoram, placerad väl synlig i barnhöjd i hallen visade med bilder vår verksamhet. Fotoramen kompletterade den kalender där vi dagligen skriftligt beskrev verksamheten. Även den i hallen, men i vuxenhöjd.

Steg 3 – Tillverka Knacka på-böcker

Det är viktigt att ni tidigt kommer igång med barnens egna Knacka på-böcker. Dessa kommer att bli barnens referenser till sin hemmiljö på förskolan. Be föräldrarna att ta med bilder på dörrarna till barnens hus, till sovrummet, köket och toaletten samt till rummen innanför dörrarna. Låna gärna ut en kamera! Att ha allt material digitalt kan underlätta, så be föräldrarna mejla in bilderna om det är möjligt.

När ni har fått in allas foton kan ni gå igenom korten för respektive barn och tillsammans göra deras personliga knacka på-böcker. Laminera gärna in varje sida. Om det inte fanns en dörr till rummet i fråga kan ni komplettera med en neutral dörr-bild. De barn som har dubbelt boende kan samla foton från båda hemmen i en och samma bok. Även om det kommer att dröja innan ni knackat på alla dörrar är det bra att redan från början ha hela boken färdig. Det ger barnet möjlighet att bläddra och förbereda sig på egen hand.

Gör även en bok med bilder från er förskola. Boken kompletteras efterhand med bilder från gården eller huset ni besöker. På detta vis blir barnets två världar förenade. Alla böcker bör hänga framme, lättillgängligt för barnen.

Steg 4 – Fördjupning med stöd av barnlitteratur

Det här momentet handlar om att genom barnlitteraturen skapa gemensamma erfarenheter i gruppen.

Gör en inventering av användbar litteratur kring deltemat (toaletten, köket, sovrummet). Be ert lokala barnbibliotek om hjälp med att hitta lämpliga titlar, eller använd er av de titlar som vi tipsar om på nästa sida. Ta gärna bort alla andra böcker på förskolan under tiden som ni arbetar med deltemat.

Läs och läs igen och försök hitta en bok som alla barn tilltalas av. Ni pedagoger bör också se möjligheter att arbeta vidare med boken.

När ni har valt en bok läser ni den många gånger för barngruppen. Upprepning är viktigt för barnen, liksom att man låter läsningen ta sin tid. Alla barnen ska ha blivit lästa för. Dramatisera gärna berättelsen, och se till att det finns rekvisita så att barnen själva kan leka sagan.

Genom att begränsa litteraturutbudet ges barnen möjligheter att fördjupa sig i en historia. Leken och berättandet ger barnen nya vägar till social gemenskap, samhörighet och verbal mognad. Viktigt är också att barnet känner att det äger en kunskap/erfarenhet och är en tillgång i gruppen.

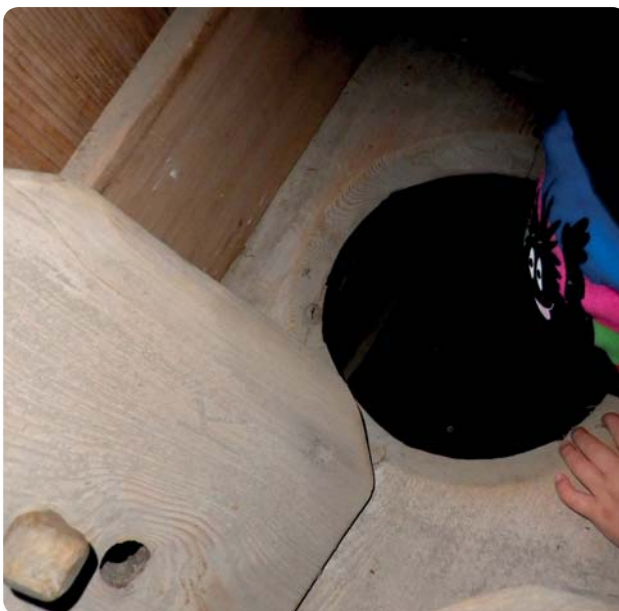
Västergården – så gjorde vi!

Vårt lokala bibliotek har bokkassar som föräldrar kan låna hem via förskolan. Till Västergården gjorde man i ordning kassar som innehöll böcker på vårt tema. På detta sätt kom även litteraturen med barnen hem.

Steg 5 – Knacka på dörrarna!

När ni är klara med steg 4 är det dags att besöka er utvalda gård. Har ni gångavstånd har ni kanske besökt gården redan. Då har ni också möjlighet att besöka gården som avslutning på varje deltema (toaletten, sovrummet, köket). Om ni har längre till gården blir detta kanske ert första besök. Avtala med gårdens ägare eller hembygdsföreningen så att ni får möjlighet att komma in i de utrymmen som är aktuella.

Låt barnens egna reflektioner styra utforskandet. Hur känns det att sova i sängen? Hur gick det till när man kokade mat på spisen? Hur ser dasset ut? Fotografera och använd bilderna i ert fortsatta arbete på förskolan. Kom också ihåg att fota dörrarna till förskolans och gårdens egen Knacka på-bok.

Steg 6 – Avslutning

Avsluta gärna temaarbetet med en utställning på förskolan. Eller, om det är möjligt, med en familjefest på er utvalda gård. Låt familjerna lära känna gården med barnen som guider. Ta med er *Knacka på-böckerna* och låt barnen visa hur dörrarna och rummen såg ut förr och hur de ser ut idag.

Arbetet avslutas, men det är nu det börjar... Barnen har fått nya erfarenheter att grunda vidare inläring på!

Tips på böcker!

Knacka på - TOALETTEN

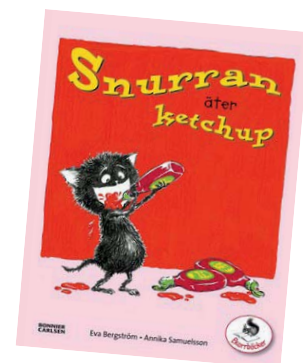
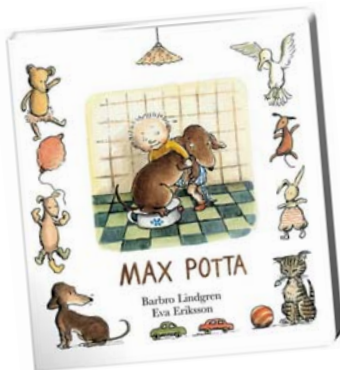
Amant Kathleen, *Sixten går på pottan*
Amant Kathleen, *Upp på den stora toaletten*
Bie Linne, *Leo på pottan*
Bosson Rydell Marie, *Kråkes toa*
Genechten Guido van, *Bara rumpor*
Kruusval Catarina, *Lilla Tulla får en potta*
Lindgren Barbro, *Max potta*
Lundsten Camilla, *Äntligen bajs*
Oud Pauline, *Sara och toaletten*
Oud Pauline, *Truls och pottan*
Zetterberg Struwe Hanna, *Nejliska har en potta*

Knacka på - SOVRUMMET

Andersson Kenneth, *Lilla godnattboken*
Arrhenius Ingela, *Jag vet! Vi lägger oss*
Arro Lena, *Godnatt alla djur*
Arro Lena, *Pimm och stora björnen går i ide*
Beckman Kaj, *Lisen kan inte sova*
Berner Rotraut Susanne, *God natt, Kalle*
Bie Linne, *Leo ska sova*
Fanerby Lena, *Mette ska sova*
Johansson George, *Somna*
Norlin Arne, *Familjen Nalle går i ide*
Scarry Patsy, *Godnatt lilla björn*
Westin Birgitta, *Läggdags Viggo*
Wirsén Carin, *Sov!*

Knacka på - KÖKET

Andersson Kenneth, *Pinos pannkakskalas*
Bergström Eva, *Snurran äter ketchup*
Braun Sebastien, *Mjau i köket*
Cooper Helen, *Men är det gott?*
Dubuc Marianne, *Alberts tårta*
Geffenblad Lotta, *Prick och fläck degar*
Janouch Katerina, *Ingrid vill äta*
Klinting Lars, *Castor bakar*
Löfgren Ulf, *Ludde lagar soppa*
Olsson Lotta, *Mmm äta mat*
Tidholm Anna-Clara, *Mera mat!*
Wirsén Carin, *Rut & Knut lagar mat*
Wänblad Mats, *Bolibompadraken ska äta*

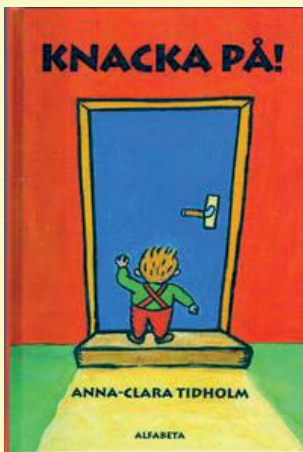

Västergården – så gjorde vi!

Valet föll på *Max potta* av Barbro Lindgren under **toalett-temat**. Det mesta kretsade kring pottor just då: barnen kunde nu visa upp sin egen potta i sin Knacka-på-bok och många ville använda husets pottor. *Max potta* blev en saga att berätta (och senare leka) med rekvisita. Max var en handsydd docka och hunden ett gosdjur. Vi gjorde bajs av brunt papper och tapetklister. Kiss valde vi att bara benämna, det skulle bli för blött att använda sej av vatten vid gestaltningen. Parallellt med att sagan var aktuell förstärkte vi roll-leken med nya dockor, och pottor även till dem.

Under **sovrums-temat** föll valet av bok på *Lisen kan inte sova* av Kaj Beckman. Den sagan blev en dramalek.

Vi hittade två sängar som vi tog till förskolan. Vi möblerade därför om det största rummet så att det kom att präglas av temat. En av sängarna bäddade vi med linnelakan och en hård och knölig botten. Den andra mjukt och skönt som idag, där Lisen sov. En stor låda fanns tillgänglig innehållande allt som Lisen vill ha med sej i sängen och bilder på i vilken ordning hon ville ha det satt uppe bredvid. Först introducerade vi pedagoger sagan som drama då barnen fick titta på. Sedan bjöd vi in barnen och hjälpte dem att hålla tråden genom att ställa frågor; "Lisen, kan du sova nu? Eller vill du ha sprattgelubben också?"

Läs och lek!

Böcker är bra!

Böcker är nyttiga!

Läs böcker för barnen, ofta och mycket!

Men allt detta vet vi ju redan. Och att bokläsning ger lästräning och språkförståelse och allt annat sådant nyttigt – vet vi också.

Det finns forskning på det.

Men bokläsande är inte *bara* nyttigt och bra. Det kan faktiskt vara *roligt* också! Jag brukar tänka på bokläsning för de små barnen som en lek.

Jag tänker också på själva bokskapandet som en lek, men eftersom jag är vuxen måste jag leka på ett vuxet sätt. Tänka på tydlighet, konkretion, ha i minnet att mina små läsare befinner sej i en värld ganska olik min egen. En värld där det mesta fortfarande är nytt och okänt, där tillvaron fortfarande är obestämd och odefinierad.

Orden måste vara konkreta, enkla: Hus. Båt. Gurka. Sol. Moln. Begrepp och abstraktioner faller bort. Hus kan man gå in i, knacka på dörren, titta ut genom ett fönster. Men *stad*, visserligen bestående av många hus, ändå ogripbart för det lilla barnet. Kärlek, mod, sorg, saknad – konstiga ord på ett annat språk, det abstrakta vuxenspråket.

Så får man välja, och försöka sätta ihop, utvidga det enkla till något större, en bok som är möjlig att gå in i och uppleva. Mest bild – och lite text. Lite handling – men kanske ett spår att följa. Om man vill. En huvudperson, ett "jag" – kanske. Men inte nödvändigtvis, det kan vara intressant att föreställa sig barnet-läsaren som huvudperson och "meningsskapare".

För först i mötet mellan barnet och boken blir boken levande och något kan hända. Först då kan det bli roligt. Precis som med lek: Den är (oftast) rolig. Den är inte bestämd av regler. Den är inte på förhand planerad. Den är frihet och möjlighet. Leken har inte ett givet mål, den bara leker! Och fortsätter, i nya lekar.

Den är inte ett nyttigt redskap (även om vi som vuxna gärna vill klistra på sådana etiketter). På samma sätt kan bokläsandet betraktas som en lek, där boken blir en medlekare.

Men för att boken ska öppna sig för det lilla barnet behövs förstås en förmedlare, en hjälpare. Här kommer den vuxna högläsaren in bilden. Och får en viktig roll.

De små barnen behöver tid på sig. Så mycket finns ännu att upptäcka, så mycket finns att uppleva i en värld som ännu inte är strukturerad på vårt vuxna sätt. I en småbarnsvärld som på många sätt är större, härligare, läskigare och mer spännande än vår. Det höglästa språket måste inte

vara korrekt på grammatikaliskt vuxenvis. Men ord är roliga, går att sätta ihop på olika sätt, ger lust, rytm och rörelse. En sådan språkvärld kan boken ge en ingång till. (Och kan då också förstås betraktas som "nyttig".)

För mig har det varit en upptäckt att små barn har en så erhörd kapacitet att tillägna sig ord och bilder och även den kombination av ord och bild som bilderboken utgör. Men jag tror också att förutsättningen för att den processen sätts igång är att vi verkligen möter barnen precis där de befinner sig. Det handlar förstås inte om att "sänka sig" till barnens nivå. Men se barnens begåvning och kompetens just i sin "barnighet". Och leken är kanske det mest slående exemplet på detta. I barns lekprojekt finns faktiskt mycket av det vi själva eftersträvar: Kreativitet, flexibilitet, samspel, undersökande och utforskande, allt sådant som i bästa fall är grunden för även vuxna (lyckade) projekt.

När boken sätter igång en process liknande leken blir boken också meningsfull. När vi sätter oss med barn och läser är vi medaktörer i leken, men låter boken tala. Jag tror att vi helt enkelt ska presentera boken för barnet, läsa texten rakt av, låta barnet självt utforska och tolka. Om vi inte får respons – kanske läsa en gång till. Eller – ta en annan bok! Inte alla barn gillar alla böcker och samma sak gäller vuxna högläsare.

Se vad som händer! Ge möjligheterna. Då kan det blir roligt. Forskaren och bibliotekarien Virginia Lowe förespråkar i uppsatsen "*Don't tell me about it - just read it to me!*" (ur boken "*Emergent literacy: Children's books from 0-3*") just denna "opedagogiska" form av högläsning. Och hon formulerar följande tänkvärda uppmaningar:

"Trust the book!

Trust the child!"

Lita på boken!

Lita på barnet!

*Anna-Clara Tidholm,
illustratör och författare*

Inspiration till temaarbete

Matematiska utmaningar

Barnens fascination för detaljer leder in i matematikens värld. Mönster, storlek och variationer inbjuder till nya upptäckter, slutsatser och frågor.

Bildjakt

Fotografera olika detaljer i miljön som ni ska besöka. Skriv ut och laminera in bilderna. Ge barnen i uppdrag att hitta var bilden passar.

Nycklar

Ett utforskande arbetssätt kan utgå från gamla handsmidda nycklar. Hur ser de gamla nycklarna ut i jämförelse med nutidens nycklar? Ryms nycklarna i en ficka? Hur tunga är de? Och framförallt – passar nycklarna i dörrarnas nyckelhål? Prova!

Naturkunskap

I ett möte med konsten upptäcker man inspirationen från naturen. Kunskap om och studerande av naturen kan också vara utvecklande för ett eget skapande.

Leta blad

Om man tittar närmare på alla vackra snidade eller målade detaljer som finns t.ex. på gamla dörrar och förstukvistar kan man upptäcka många blad. Leta tillsammans med barnen efter blad som liknar dessa. Laminera gärna in bladen. När de blir bruna efter ett tag kan man hämta in nya! Leta på nätet och i böcker efter andra bilder av blad och lär er namnen på träden.

Västergården – så gjorde vi!

Det var den stora mängden laminerade blad som slussade in oss på idén att göra egna dörrar som vi kunde dekorera. Vi målade två hårda skivor vita. Vi limmade fast wellpapp, som fick efterlikna reliefmönstret. Sedan fick barnen själva placera ut bladen med hjälp av häftmassa. Den solfjädersliknande dekorationen som vi placerade ovanför klippte vi till som ett pussel så att det gick lättare för barnen att måla delarna.

Använda miljön – fest, rörelse, rytmik, dans, lek

Att vistas i en kulturarvmiljö är meningsfullt i sig. Barnen blir förtrogna miljön och känner sig hemma i den. Pedagogerna kan vidareutveckla och utmana det som miljön erbjuder.

En kulturarvmiljö kan användas till många aktiviteter. Rörelselekar och rytmikpass är utmärkta aktiviteter att göra på ny mark där tryggheten finns genom att pedagogerna använder redan introducerad musik och lekar.

Ta gärna med en CD med (om möjligt lokalt komponerad) folkmusik och en CD-spelare till miljön. Låt musiken finnas i bakgrunden vid er vistelse på platsen. Barnen kan då koppla ihop miljön med musikgenren.

En förskolelärares reflektioner

Anna Nirs Westlund ledde projektet på Västergårdens förskola. Hon reflekterar nedan utifrån sina erfarenheter kring bl.a. barns meningsskapande och pedagogens roll.

Barns meningsskapande

Barns meningsskapande går inte att kopiera. Allt lärande är individuellt, om än i grupp. Det är så det ska vara.

I ett pedagogiskt arbete handlar det aldrig om att förvanska en sanning för att göra den barnvänlig. Däremot är den stora utmaningen att bryta ner teorier och hitta det frö av attraktion och angelägenhet som barnet, oavsett ålder, låter sig fångas av. Att ge barnet möjlighet att ta sig an en sanning ur sitt eget perspektiv och ge barnet tid och utrymme för eget utforskande är en förutsättning för individuellt meningsskapande.

Några grundläggande tankar kring förutsättningen för barns lärande är möjligheten att hitta egna referenser och att faktasökandet är sakligt. Det innebär att barnet själv får hjälp att hitta rätt verktyg för att ta sig an det nya man lär sig och för att kunna bygga vidare på den kunskapen.

Här är meningsskapande ett bra ord att använda, för det är just kunskap med mening det ska vara. Att erhålla rätt verktyg kan vara att man får ord för det som man är med om och adekvata förklaringar till hur saker och ting förhåller sig. Meningsskapandet kan ges förutsättningar från tre yttre komponenter; miljön, pedagogen och materialet.

Ett sätt att praktiskt visa på att vi respekterar alla barns meningsskapande och lyfter det som en viktig process är att hålla barnets föräldrar uppdaterade. Barns inlärningsprocesser (och även vuxnas!) pågår ju ständigt och är inget som enbart hör hemma på förskolan.

Vad fascinerar barnen?

För att ha en utgångspunkt är det nödvändigt att ta reda på vad som fascinerar barnen. Vid vårt första besök på Mårtensgården med barngruppen hade vi pedagoger pennor och block för att kunna skriva ner vad vi upptäckte. Kameran användes flitigt för att sätta bild på upplevelserna. Barnen fick ta kommandot (inom rimlig ram) och vi pedagoger följde efter. Personalgruppen satt sedan tillsammans och punktade vad vi noterat att barnen fått syn på. Detta samtal skedde även tillsammans med barnen.

Tiden är viktig: Ur en aspekt behöver man vara snabb att dokumentera för att sekvenser inte ska falla i glömska. Den andra aspekten är att låta allt ta några dagar på sej för att alla intryck ska sjunka in.

Pedagogens roll

Förskolans vardag kan många gånger upplevas pressad. Då är det angeläget att som pedagog uppleva att det man gör är meningsfullt och förankrat i styrdokument. Att ha ett formulerat syfte med det man erbjuder i verksamheten genererar en målfokusering och engagemang hos alla inblandade.

Förskolans läroplan ska ses som ett verktyg, en hjälp till förskolepedagogen att rätt prioritera och bygga upp en meningsfull verksamhet. Detta är inte alltid helt lätt: Att teoretiskt veta *vad* är långt ifrån detta att praktiskt visa *hur*.

Vi får aldrig glömma bort att vi vuxna måste vara bekväma med uppdraget - ha gjort det till vårt eget - innan vi kan applicera det i en barngrupp. Därför kan det vara en fördel att personalgruppen läser in sig, skapar sig en egen relation till det förskoleverksamheten ska kretsa kring. Här handlar det inte om att mäta kunskaper! Det viktiga är att pedagogerna hittar sin egen motivation till att starta en upptäcktsresa tillsammans med barnen.

För oss på Västergården innebar detta att vi pedagoger använde ett planeringstillfälle där vi själva besökte hembygdsgården, strövade runt där och funderade tillsammans. Där utbytte vi både sakkunskaper med varandra och inspirerande idéer till verksamheten.

Avslutningsvis vill jag poängtera att arbetet med ett lokalt kulturarv förutsätter flexibilitet och ett individuellt engagemang. Vi ska bjuda varandra på de goda idéerna och låta arbetet genomsyras av öppenhet för mångfald och en lokal improvisation!

Länkar & lästips:

Världsarvet Hälsingegårdar
www.halsingegardar.se

Litteraturhuset i Sandviken
www.sandviken.se/trampolin

Länsmuseet Gävleborg
www.lansmuseetgavleborg.se

Västergårdens förskola
www.ovanaker.se/forskolaskola/forskolorfritidshem/forskoloriedsbyn/vastergarden/temabarnensvarldsarv.html

2-åringar upptäcker Världsarvet, Bibblabloggen 23 maj 2013
<http://bibblabloggen.blogspot.se/search/label/Sm%C3%A5barn>

Knacka på hos hälsingegård, Ljusnan 24 maj 2013
<http://helahalsingland.se/ovanaker/edsbyn/1.5912303-knacka-pa-hos-halsingegard>

Doveborg, Elisabet/Pramling, Niklas/Pramling Samuelsson, Ingrid
Att undervisa barn i förskolan (2013)

Elm Fristorp, Annika/Lindstrand, Fredrik
Design för lärande i förskolan (2012)

Åberg, Ann/Lenz Taguchi, Hillevi
Lyssnandets pedagogik – etik och demokrati i pedagogiskt arbete (2005)

Foton: Västergårdens förskola